

Omówienie wystąpienia Ministra Spraw Zagranicznych Finlandii dr Erkki Tuomioji ogłoszone podczas Konferencji „Empowering Euro-Atlantic Security: New Challenges, Threats and Opportunities” z udziałem Ambasadora Jerzego M. Nowaka, wiceprzewodniczącego Rady Wykonawczej Stowarzyszenia Euro-Atlantyckiego oraz prof. A.D. Rotfelda, zorganizowanej z okazji Prezydencji Polski w Radzie UE 17 października 2011 r. w Helsinkach.

I. Rozwój Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz współpraca UE-NATO

Minister E. Tuomioja podczas Konferencji w programowym wystąpieniu nt. relacji transatlantyckich poruszył kilka kluczowych zagadnień, dotyczących problematyki bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym współpracy Finlandii z Unią Europejską i z NATO.

Zwracając uwagę na powracające ostatnio w Europie populistyczne i nacjonalistyczne resentymenty, E. Tuomioja uważa, iż należy wrócić do początku idei integracji europejskiej przypominając, iż Unia Europejska jest projektem politycznym, który odniósł ogromny sukces, zapewniając przez kilkadziesiąt lat swoim członkom pokój, stabilizację oraz zrównoważony rozwój. Finlandia jest istotnym beneficjentem członkostwa w Unii Europejskiej, nie tylko w sensie ekonomicznym, ale także politycznym. Traktat Lizboński stworzył nowe instrumenty umożliwiające opracowanie nowej strategii bezpieczeństwa w ramach UE. Minister podkreślił przy tym, iż Finlandia od samego początku popierała rozwój Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE, uczestnicząc we wszystkich pracach koncepcyjnych oraz aktywnie biorąc udział w wielu misjach pokojowych, realizowanych w ramach UE. Nowa koncepcja Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony powinna uwzględniać m.in.:

- utworzenie stałego sztabu operacyjnego (to jedna z najtrudniejszych kwestii dyskutowana w ramach UE, jednakże utworzenie takiej jednostki koordynującej jest niezbędne ze względów praktycznych);
- usprawnienie działania grup bojowych, m.in. poprzez wspólne finansowanie tych jednostek;
- wszechstronne podejście do cywilnych i wojskowych operacji, uwzględniających także udział krajów trzecich w działaniach operacyjnych, nie będących członkami UE.

E. Tuomioja wyraził tym samym poparcie dla inicjatywy weimarskiej (wspólny list Niemiec, Francji, Polski), popierając jej główne założenia dotyczące lepszej współpracy UE-NATO, bardziej efektywnego planowania i koordynacji działań w sferze cywilnej i wojskowej oraz rozwoju grup bojowych w ramach UE. Unia Europejska nie może i nie powinna stać się organizacją posługującą się tylko „twardymi środkami bezpieczeństwa”. UE posiada wiele innych „miękkich” instrumentów oddziaływania w celu zapobiegania i przeciwdziałania konfliktom.

II. Współpraca z NATO

Finlandia od wielu lat ściśle współpracuje z Sojuszem Północno-Atlantyckim biorąc udział w wielu operacjach i misjach pokojowych. Minister podkreślił, iż fiński rząd pozytywnie ocenia ostatnie zmiany w NATO, które zostały usankcjonowane przyjęciem w 2010 r. Nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu podczas Szczytu w Lizbonie. Najważniejsze elementy w nowej doktrynie Sojuszu dotyczą kolektywnej obrony, zarządzania kryzysami oraz współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, także z krajami które nie są członkami NATO, a są zaangażowane w proces rozbrojenia i nieprolifrację broni masowego rażenia. Istotnym elementem jest także kontynuacja polityki „otwartych drzwi” dla potencjalnych, nowych członków Sojuszu. Finlandia z zadowoleniem przyjęła fakt, iż NATO zgodnie z Nową Koncepcją Strategiczną rozszerzyło definicję i listę współczesnych zagrożeń dla światowego ładu i bezpieczeństwa, zaliczając do niej - oprócz rozprzestrzeniania się broni masowego rażenia - także terroryzm międzynarodowy, szerzący się ekstremizm, przestępczość zorganizowaną, przestępczość w cyberprzestrzeni, przestępczość w sferze komunikacji i transportu, a także zmiany klimatyczne.

Minister podkreślił, iż chociaż obecny rząd wyklucza starania o uzyskanie członkostwa w NATO w ciągu najbliższych czterech lat, to współpraca z NATO jest jednym z priorytetów w fińskiej polityce obronnej, aczkolwiek powinna być realizowana w oparciu o pragmatyczne przesłanki. Finlandia uczestnicząc wspólnie z innymi członkami NATO w wielu operacjach pokojowych i misjach stabilizacyjnych, m. in w Kosowie i Afganistanie, planuje kontynuować współpracę z Sojuszem, zarówno na płaszczyźnie politycznej, jak i operacyjnej.

III. Współpraca z Rosją

Minister E. Tuomioja przypomniał, iż Rosja dla Finlandii jest jednym z priorytetowych partnerów, zarówno w sferze politycznej, jak i gospodarczej. Finlandia od wielu lat dba o rozwój dobrych relacji dwustronnych z Rosją oraz aktywnie wspiera dialog pomiędzy Rosją a Unią Europejską. Jedną z priorytetowych kwestii w relacjach Rosja-UE są aktualnie negocjacje ws. „New Agreement” oraz członkostwa Rosji w WTO, które pozwoliłoby na wszechstronną współpracę w wielu dziedzinach. Współpraca w ramach Wymiaru Północnego jest dobrym przykładem projektu angażującego Rosję w efektywny sposób. Finlandia wspiera także zabiegi Rosji o uzyskanie ułatwień wizowych podczas podróżowania do krajów Unii Europejskiej. Zdaniem Finów ułatwienia wizowe lub zniesienie wiz w znacznym stopniu przyczyniłyby się do rozwoju wymiany handlowej i lepszych relacji w sferze gospodarczej. Finowie zabiegają także o to, aby zakończyć negocjacje z Rosją ws. jej udziału w operacjach i misjach stabilizacyjnych w ramach EU. Jednocześnie popierają coraz lepszą i efektywną współpracę pomiędzy NATO a Rosją.

IV. Współpraca w ramach Wymiaru Północnego i w ramach krajów nordyckich

Finowie przywiązują dużą wagę do realizacji projektów politycznych w ramach Wymiaru Północnego, prezentując je jako wzorcowy model współpracy z Rosją. Minister E. Tuomioja przypomniał, iż podczas kwietniowego spotkania Ministrów SZ krajów zaangażowanych we współpracę w ramach krajów nordyckich, zadeklarowano rozszerzenie obszaru współpracy o elementy polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Współpraca w tej sferze ma być zgodna z polityką zagraniczną poszczególnych krajów oraz komplementarna w stosunku do sojuszy, do których należą kraje nordyckie.

V. Współpraca na forach wielostronnych

Finlandia docenia dyplomację wielostronną oraz organizacje międzynarodowe (ONZ, UE, OBWE, NATO, Rada Europy), które tworzą współczesną architekturę bezpieczeństwa w świecie. Zdaniem Finów, ONZ pozostaje najważniejszym forum współpracy w skali globalnej, w szczególności w sferze która jest ważna dla Finów, czyli przeciwdziałania konfliktom, ochronie praw człowieka, zrównoważonego wzrostu oraz zarządzania kryzysowego. Finlandia zawsze aktywnie uczestniczyła w misjach pokojowych i stabilizacyjnych pod auspicjami ONZ. Po raz pierwszy Finlandia wzięła udział w misji ONZ-u ponad 50 lat temu, a aktualnie przygotowuje swoje siły do wsparcia misji w Libanie.

VI. W odpowiedzi na globalne wyzwania

Według Ministra E. Tuomioji analizując współczesne zagrożenia dla światowego bezpieczeństwa można wyróżnić dwa kierunki: pierwszy związany z rosnącym poczuciem braku stabilności i bezpieczeństwa, drugi z procesem globalizacji.

Poczucie braku stabilności i bezpieczeństwa nie jest jednak związane bezpośrednio z jakimkolwiek konfliktem militarnym, ale przede wszystkim z takimi zagrożeniami, jak międzynarodowy terroryzm, radykalizacja zachowań, upadające państwa, bieda, zmiany klimatyczne, katastrofy naturalne, degradacja środowiska naturalnego oraz zorganizowana przestępczość. Zdaniem Ministra niewielu zagrożeniom można zapobiec przy użyciu siły militarnej, większość z nich wymaga bardziej wszechstronnego systemu reagowania, a do tego niezbędna jest lepsza współpraca międzynarodowa i głębsza integracja. Aby efektywniej reagować na zagrożenia w skali globalnej, potrzebna jest m. in. pogłębiona współpraca pomiędzy Europą a Stanami Zjednoczonymi, aczkolwiek w tym miejscu Minister E. Tuomioja zaznaczył, iż USA zbyt często używają siły militarnej jako instrumentu w polityce zagranicznej. Podkreślił, iż Europa chciałaby widzieć większe zaangażowanie Stanów Zjednoczonych w pomoc rozwojową, w walkę z głodem na świecie, w zapewnieniu zrównoważonego wzrostu w krajach rozwijających się oraz w działania zapobiegające zmianom klimatycznym. Dialog pomiędzy UE a USA powinien uwzględniać także nowych, globalnych aktorów na scenie międzynarodowej, a mianowicie Chiny, Rosję, Indie i Brazylię, tak aby wspólnie podjęte działania skoncentrować głównie na zapobieganiu konfliktom, kontroli zbrojeń, pomocy rozwojowej oraz edukacji.

Zdaniem Ministra E. Tuomioji proces globalizacji w znacznym stopniu dotyczy także polityki bezpieczeństwa międzynarodowego. Wydaje się, iż pojedyncze państwa chyba na zawsze utraciły monopol w polityce międzynarodowej, a międzynarodowe instytucje pozarządowe, think-thanki o zasięgu globalnym oraz media mają coraz większy wpływ na decyzje polityków.

VII. Finlandia na forum międzynarodowym

Minister E. Tuomioja zapowiedział kontynuację fińskiej polityki zagranicznej w sferze bezpieczeństwa. Podkreślił także, iż Finlandia jest i będzie solidnym partnerem w wielu inicjatywach politycznych w sferze bezpieczeństwa i misjach stabilizacyjnych. W kilku dziedzinach, takich jak walka z przestępczością w cyberprzestrzeni, zarządzanie kryzysowe, mediacje pokojowe, Finlandia dysponuje znakomitymi analizami oraz ekspertyzami oraz jest gotowa podzielić się swoimi doświadczeniami oraz osiągnięciami. Finlandia aktywnie uczestniczy także w operacji ISAF-u w Afganistanie i pozostanie w nim tak długo, jak będzie to konieczne, przekształcając sukcesywnie fińskie zaangażowanie we wsparcie o charakterze cywilnym.

E. Tuomioja wygłosił też ważne oświadczenie w kwestii relacji transatlantyckich w kontekście fińskiej polityki zagranicznej informując, iż Finlandia planuje zacieśnić relacje ze Stanami Zjednoczonymi i Kanadą, opracowując nową strategię współpracy w tym obszarze. Oświadczenie jest ważne, ponieważ wskazuje na próbę zbalansowania fińskiej polityki zagranicznej w relacji Wschód – Zachód.

PODSUMOWANIE:

1. Wystąpienie Ministra SZ E. Tuomioji na Konferencji należy odczytać jako ważny głos w debacie na fińskiej scenie politycznej na temat relacji transatlantyckich. Jest ono o tyle istotne, iż w dwa tygodnie po powrocie Ministra z wizyty w Stanach Zjednoczonych ogłoszono opracowanie nowej strategii współpracy z USA i Kanadą. Należy też pamiętać, iż E. Tuomioja był w przeszłości publicznie upominany przez opozycję o zaniedbywanie relacji ze Stanami Zjednoczonymi.
2. Wprawdzie program nowego rządu wyklucza rozważania na temat członkostwa Finlandii w NATO w ciągu najbliższych 4 lat, to na uwagę zasługuje wola kontynuacji bliskiej współpracy ze strukturami Sojuszu Północnoatlantyckiego, gotowość udziału w misjach stabilizacyjnych, a także poparcie dla strategicznego partnerstwa NATO-Rosja.
3. Na szczególną uwagę zasługuje odnotowanie i poparcie przez E. Tuomioję inicjatywy weimarskiej (list Niemiec, Francji, Polski) nt. dalszego rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE.
4. W wystąpieniu pominięta została niestety idea Partnerstwa Wschodniego, Finowie natomiast konsekwentnie zachęcają do współpracy w ramach Wymiaru Północnego, prezentując to forum jako wzorcowy model współpracy z Rosją.

Anna Pełka, wiceprezes SEA

Helsinki, 20 października 2011 r.